de uitkomst is, dat hij waant als God te zijn geworden, en dat God zeggen moet: »De mensch is geworden als ware hij onzer een."

Hoe aandachtiger ge het Paradijsverhaal ontleedt, des te duidelijker wordt het u dan ook, dat ge alles letterlijk alzoo moet nemen als het er staat. Eva, en na haar Adam, hebben niet van den boom gegeten, omdat ze oordeelden dat dit kwaad was, maar omdat ze, *eigen oordeel* tegen het oordeel Gods stellende, zich diets maakten en zich inbeeldden, dat juist het *wel* eten van den boom hun den weg tot hooger geluk zou ontsluiten. God had hun gezegd: »Dat is goed, en dat is kwaad," maar in stede van deze bepaling geloovig en gehoorzaam van God aan te nemen, en nu ook zelven te oordeelen, dat het zoo was, *omdat God het zoo gezegd had*, dorsten ze zich vermeten hier een andere opinie, een *ander oordeel* tegenover te stellen, alsnu *zelven te gaan bepalen* wat goed en wat kwaad was, en dit juist in vlak tegenovergestelden zin te doen. Zoo ontrooiden ze het recht, dat Gode alleen toekomt om te bepalen wat goed en wat kwaad was, aan den Schepper van hemel en aarde, en roofden het voor zich. Ze onderwonden zich zelven te doen wat alleen Godes is, zich aan te stellen en te gedragen als waren ze bekleed met een macht die alleen aan God toekomt, en dat ze dit deden, en dienovereenkomstig handelden, dát was hun zonde. Hadden ze dit daarentegen *niet* gedaan, en staande voor de verzoeking om *zelven* de grens tusschen goed en kwaad te trekken, met helder bewustzijn dit geweigerd, dit afgeslagen en dit *niet* gewild en *niet* gedaan, dan zouden ze van dat oogenblik af tot het hooger inzicht zijn opgekomen, om van nu voortaan niet alleen krachtens het instinct van hun schepping, maar nu ook willens en wetens God te eeren als *Koning, Wetgever en Rechter*, en alzoo tot de hoogste gemeenschap met het waarachtig zedelijk leven zijn ingegaan. Ze zouden dan het goede gedaan hebben, niet enkel wijl het alzoo in hun hart geprent stond, maar nu ook wetende dat het zoo was, en waarom. Hun zedelijk bestaan zou met hun godsdienstig bestaan tot hooger harmonie ineen zijn gesmolten, en juist hierin het eeuwig leven gegeven zijn.

Nu daarentegen kwam in plaats van die zalige gewaarwording van hooge, heilige harmonie in hen de breuke *der conscientie*. Wat toch anders is de conscientie in ons, dan het zich uiten in ons van de majesteit des Heeren, waarmeê Hij, als God Almachtig, de ware zedelijke wereldorde tegenover de leugenachtige inbeelding van den zondaar handhaaft? Een uiting die er niet *kon* zijn, zoolang, vóór den val, het zedelijk leven nog slechts instinctief en vanzelf uit de inspraak van 's menschen eigen hart opwerkte, die eenmaal weer verstommen zal, als de breuke uit ons hart voor eeuwig is weggegaan; maar die moest komen zoodra, en moet aanhouden zoolang, als de leugen op zedelijk gebied in ons hart stand houdt, en als God heiligelijk in ons *tegen ons* reageert met zijn waarheid. Hoe de zondaar ook die conscientie-uiting poogt te verzwakken en tot zwijgen te brengen en eindelijk zijn conscientie verhardt, verstokt en toesmoort, kan hier niet nader ontwikkeld worden. Dat zou ons te ver afleiden. Genoeg is het ons, zoo maar wordt ingezien en toegegeven, dat de conscientie niet werkt, zoolang er geen breuke in ons hart is geslagen, zoolang niet tweeërlei oordeel op den bodem van ons wezen met elkander worstelt; en er tweeërlei wereld voor ons tegen elkander overstaat. Duidelijk wordt deze eerste conscientie-uiting dan ook aangegeven, door wat de Schrift meldt, dat terstond *»hun beider oogen geopend werden, en dat ze ontwaarden dat ze naakt waren."* Wie over de zonde heen is, en zijn conscientie tot zwijgen heeft gebracht, schaamt zich *niet*. Zie het maar aan de eervergeten vrouw, die alle schaamte heeft uitgeschud, en zich aan geen naaktheid stoort noch ergert. Schaamte over zijn naaktheid te voelen opkomen, is in den zondaar, een heilige gewaarwording, een conscientie-uiting, een inwerking van God op het hart. Die schaamte nu ontwaarden ze vóór hun val niet, hoewel ze toen even naakt tegenover elkander stonden. Toen kon deze beschamende conscientieprikkel nog niet op hen werken. Hoe dit te verstaan zij, zal nader worden uitgelegd. Thans zij er nog slechts op gewezen, dat deze conscientie-uiting terstond nog verder gaat. Het is de conscientie die voor God aanklaagt, en dienovereenkomstig ziet ge Adam en Eva niet slechts zichzelven de lendenen bedekken, maar ook vluchten in het dichtste van het geboomte voor de nadering Gods. Hieruit blijkt ten duidelijkste, dat de eerste schaamte die in Adam en Eva opkwam, volstrekt niet zeker preutsch gevoel was dat ze alzoo als man en vrouw tegenover elkander stonden; maar, veel sterker, een schaamte over hun geheele aanzijn en hun geheele verschijning. Ze voelden zich geoordeeld nog eer het oordeel werd uitgesproken, verkwijnend in hun misstand, gelijk ze vooraf hier en koninklijk in hun rechten stand voor God hadden gestaan. En dezelfde Adam, die naakt gelijk hij was, uit de hand zijns Scheppers was voortgekomen, en met zijn God had omgegaan, en met zijn God gesproken had, vlucht nu, en vlucht en verbergt zich voor dienzelfden God, omdat hij zich nu naakt en ontbloot in zijn schaamte en schande *voelt*. Voor elkander bedekken ze zich met het aaneengeregen blad van den wingerd, maar voor God, dit zegt de conscientie hun, helpt die bedekking en die beschutting niet. Zijn oog dringt o... door het vijgeblad tot hun ontdaanheid door. En daarom, met hun schorten aan, vluchtten ze toen weg voor het zoekend oog van Hem. Dat was de prikkel der *conscientie* voor God.

„Een weg die nog uitnemender is."

Doch ijvert naar de beste gaven; en ik wijs u eenen weg, die nog uitnemender is.
1 Cor. 12:31.

II.

De Liefde, wier schoon, wier hemelsch, wier Goddelijk karakter ons de apostel in zijn brief aan Corinthes kerk voorzingt, is buiten kijf in haar eersten aandrang *niet* als liefde tot den broeder, maar als liefde *tot God* bedoeld.

De martelaar in vers 3 wijst dit uit. Wie als belijder des Heeren zijn lichaam overgeeft om verbrand te worden, doet dat *om God*, en niet om zijn vrouw of kind. Integendeel, om zijn liefde voor God tot op den brandstapel te voleinden, moet hij veeleer de liefde voor vrouw en kind onderdrukken in zijn hart.

Ook aan het slot wordt de Liefde tot een snoer saamgeregen met het Geloof en met de Hope. En nu, is niet het Geloof *geloof in God*, is niet de Hope *hope op God*, en zou dan, in ditzelfde verband, de Liefde iets anders zijn kunnen dan *liefde voor God?*

Bovendien hoe zou hier aanzeling kunnen bestaan? Of blijft dan de liefde voor God niet het eerste en het groote gebod? En hoe zou Jezus' apostel ons dan als »nóg uitnemender" een weg aanwijzen, die dit eerste en hooge gebod bij de liefde voor den broeder achterstelde?

Zelfs van twijfel kan dus hier geen sprake wezen. De uitnemender weg, die ontsloten wordt, is de weg der Liefde, en die Liefde is allereerst bedoeld als liefde *voor God*.

En toch, gul dient het toegegeven, wordt het meest anders verstaan.

Vanwaar dit?

Blijkbaar uit tweeërlei oorzaak.

Vooreerst omdat de apostel in vier aangrijpende verzen achtereen de Liefde prijst in uitingen die *niet* op God, maar op den broeder doelen.

»De Liefde is *lankmoedig*; ze is *goedertieren*; ze is niet *afgunstig*, en zooals tot den einde toe deze vier verzen luiden, staat, gelijk ieder toestemt, *niet* op onze verhouding tot God. Hoe toch konden we voor God lankmoedig, goedertieren en niet afgunstig wezen?

Neen, dit alles wordt van de liefde voor de broederen gemeld.

En de tweede oorzaak was, dat ook de ongeloovige wereld, die het Geloof verwerpt, en de Hope mist, nochtans aan de Liefde zich vastklemde, en 1 Cor. 13 op alle hooge tonen loven kon.

Zij nu, die ongeloovige wereld, dacht natuurlijk geen oogenblik aan de liefde voor God, maar trok alles saam op de liefde voor den naaste, niet eens in heiligen, schier uitsluitend in algemeen menschelijken zin.

Dit nu heeft ook op *onze* kringen ingewerkt, en zoo is de *grondtoon* van dit epos der Liefde ten slotte ook in het oor van Gods kinderen vervalscht.

Bedrijdt dit nu, dat we de liefde voor den broeder hier als bijkomstig hebben te beschouwen: als iets dat er desnoods af kan; dat er minder toe doet?

Hierop antwoordt Johannes, Paulus' medeapostel, en die niet minder dan hij, de Liefde geloofd heeft: »Een iegelijk die lief heeft Hem, die geboren heeft, die heeft ook lief dengene die uit Hem geboren is."

Wie in zijn hart de liefde voor God mag bezitten, die *kan* niet anders, die *moet* ook den broeder liefhebben. En hij heeft ze lief.

Want het gaat om en om, en diezelfde apostel die zegt: »Een iegelijk die God liefheeft, die heeft ook lief wat uit God geboren is", zegt vlak daarop omgekeerd: »Hieraan bekennen we dat we de kinderen Gods liefhebben, indien we God liefhebben."

Ge kunt het dus aanvullen zooals ge wilt, altoos blijft de uitkomst een.

Wie God liefheeft, heeft den broeder lief. En wie den broeder liefheeft, heeft God lief.

De ééne liefde is zoo weinig van de andere te scheiden, als de glans van het licht of de warmte van de zonnestralen.

Het is niet alzoo dat de ééne liefde bij de andere uitkomt, of haar aanvult en rijker maakt.

Veeleer moet belanden, dat waar de ééne liefde is, ook de andere wordt gevonden, en dat het ontbreken van één der twee ook de ontstentenis bewijst van de andere.

De sleutel nu van dit mysterie ligt daarin, dat de Liefde, als *liefde* genomen, een grondstemming van ons innerlijk leven aanduidt; en het is in de tegenstelling met *wie eigen ik*, dat de aard en het karakter van die grondstemming het schoonst verstaan wordt.

Niet dat bij de liefde uw eigen ik weg kan vallen.

Integendeel uw ik moet er zijn en blijven, en zelfs krachtig blijven, of hoe zou anders de liefde uitgaan?

Gij zijt het toch die moet liefhebben, het is toch uw eigen ik dat deze liefde toonen moet.

Waar het eigen ik slaapt, slaapt ook de liefde, en niet in een onderdrukte, maar veeleer alleen in een krachtig oplevende persoonlijkheid begint de gloed der Liefde uit te stralen.

Het is dus volstrekt niet, dat uw eigen ik weg moet; maar wel is het de vraag, of uw eigen ik deuren en vensters dicht doet en zich in zich zelf opsluit, en zelfgenoegzaam wil wezen, en alleen zich zelf mint en bedoelt, — of wel dat uw eigen ik de vensters openslaat, door de geopende deur van het hart uitgaat, lust heeft aan wat daar buiten is, een drang in zich voelt, om zich in wat daar buiten is te verliezen, er iets voor te zijn, er zich aan toe te wijden, en het te zegenen.

Een hart, waarin de liefde *niet* den grondtoon vormt, is er op bedacht, hoe het zich zelven zal handhaven, vreest alsdoor dat zijn licht door anderen zal benauwd worden, is daarboor afgunstig en achterdochtig, en vraagt niets: Hoe kan ik God en den broeder dienen? maar omgekeerd: Hoe kan God mij helpen en hoe kunnen de broeders mij ten dienste zijn?

Tweeërlei grondtoon alzoo is de stemming, is de uitgang, is het diepste roersel van het hart.

De ééne er toe neigend, om zich op te sluiten, om zich tegenover anderen te handhaven, bang te zijn dat anderen hem overschaduwen, alles naar zich toe te trekken, en als een spin in de webbe zittend, elk vliegje te vangen, dat in de draden van het web hangen blijft.

De andere daarentegen er toe neigend, om gemeenschap te zoeken, om naar God en de broederen uit te gaan, om zich te verwikken in den glans die van andere sterren uitstraalt, om zich te geven, te offeren, te zegenen, en te zijn als de bij, die de honig peurt, opdat anderen zich aan haar zoet verwikken.

Wat in Psalm 116 staat, *niet* »God heb ik lief", maar kortweg: *»Ik heb lieft"*, zonder iets er bij, dit is het.

Dat bedoelt, die zalige grondtoon in de stemming onzer ziel. Iets in ons uit Hem, die de Liefde zelf is.

En dat iets uit Hem als een vuur in onze beenderen brandende, om strijd naar God en naar de broederen uitgaande, niet als plicht maar uit zielsdrang, niet als een offer dat ge brengt, maar als een hartstocht der ziele dien ge botviert.

Wie waarlijk deze liefde in zijn ziel omdraagt, die *moet* minnen, die *kan* niet van het minnen afiaten, dien is minnen en liefhebben zijn God en zijn broederen metterdaad een hartstocht, die zijn hart verteert, en die soms zoo sterk kan zijn, dat ze zijn hart pijn doet, en die in oogenblikken van zalige verrukking zoo tot een *»verteerd* worden van liefde" kan opwaken, dat de ziel verlangt om *te sterven*, om in die Liefde weg te zinken.

Die wondere Liefde *doet dan ook wonderen.*

Van nature is het u onmogelijk, om niet telkens kregel en wrevelig en driftig te worden, zooals ge telkens gehinderd, gekweld en door anderen getergd wordt. Als het anderen meêen u altoos tegenloopt, onderdruk dan eens de afgunstigheid. Als ge u zoo telkens tot in uw beste vrienden teleurgesteld ziet, weer dan eens uit u de achterdocht.

Het gewone leven toont het u dan ook, hoe dat gemis aan lankmoedigheid, die afgunst, die benijding, die naijver, die kwaaddenkendheid, dat wantrouwen, dat oprakelen van het mingoede, dat bitter, dat wrevelig, dat driftig worden, tot in het middenpunt van onze Christelijke kringen nog telkens het leven vergiftigt en bederft.

En dat kan niet anders, want het leven is pijnlijk, is uiterst moeilijk, is hoekig en kantig op alle manier. Niet zoozeer in die gedempte kringen, waarin men niet meêleeft, zich buiten alles houdt, en meer een plantenleven leidt, dan een leven van dienstknechten en krijgsknechten des Heeren.

Maar pijnlijk en moeilijk is het leven in hooge mate als uw leven op hooger trap staat, als ge staat waar de machtige vraagstukken en de teederste belangen tot beslissing moeten komen, als ge niet in uw tente schuilt, maar meê de hitte des daags draagt.

Dan ontketent, o, zoo vaak juist het heilige zoo vaak de onheilige hartstochten in u, en handelt ge onchristelijk, en wordt ge verbitterd, en denkt ge kwaad, en kunt ge niet bedekken, noch verbergen, noch gelooven aan anderer goede bedoeling, noch hopen op hun wasdom in genade.

Maar te midden van die bange werkelijkheid, en hoe ook in het aangezicht weerstaan, gaat nu de juichtoon op, dat, als er ook maar één enkels vonk van die hemelsche, van die zoete, van die Goddelijke liefde in uw hart komt te branden, opeens ook de stemming, de neiging, de uitgang, de innerlijke bevinding van uw hart zoo heel anders wordt.

Zóó anders, dat het feitelijk bij u uitkomt, wat Paulus jubelt, en dat datzelfde hart in uw boezem, dat eerst afgunstig was, en benijdde, en niet verdragen kon, en driftig werd, en bitter ademde, nu, niet door drang, *maar vanzelf*, inderdaad en naar waarheid *niet* afgunstig is, *niet* opgeblazen, *niet* lichtvaardig, *niet* ongeschikt, *niet* zichzelve zoekend, *niet* bitter, *niet* kwaaddenkend, maar zóó, dat het zich verblijdt in de waarheid, alle dingen bedekt, alle dingen gelooft, alle dingen hoopt en alle dingen verdragen kan.

En bevindt ge dit alzoo in u, is er dan iets minder dan *een wonder* in u getooverd?

Thans nu er *zoet* water komt, uit de eerst *bittere* bron?

En zult ge, daartoe gekomen, dan zeggen, dat zoo lief te hebben u een offer kost, dat het u pijnlijk valt, dat ge er u zelf voor overwinnen moet, en u geweld moet aandoen?

Och, als het zoo nog bij u is, dan is het nog de Liefde niet van welke Paulus roemt. Dan is het nog nagebootste, gekunstelde liefde. Goud voor het oog, maar nog geen goud in het wezen.

Want hierin beroepen we ons op Gods Woord, en op de zielsbevinding van al Gods heiligen, of de oogenblikken, waarin ge zóó mocht liefhebben, niet oógenblikken van heilige verrukking, van slaking van banden, van vrijmaking der ziel, van voorsmaak van hemelsche zaligheid zijn geweest.

En daarom bidt, wie tot bidden geneigd en tot bidden bekwaam is, niets vuriger van zijn God, dan dat die zalige oogenblikken hem vermeerderd, hem vervolvuldigd, hem bestendigd mochten worden.

Want waarlijk, wie zoo mocht liefhebben, roemt er niet in, dat hij lief had, maar dankt, dankt uit het diepst der ziele, die Eeuwige Liefde, uit wie zoo zalig liefhebben hem toekwam.

Amsterdam, 6 Maart 1896.

Misstand.

Dat er in onze buitenlandsche Zending, gelijk ze thans door de Gereformeerde kerken gedreven wordt, zekere misstand schuilt, geeft ieder toe.

Om een concreet voorbeeld te nemen, voelt ieder, dat b. v. de positie van Ds. Adriaanse en onze zendelingen niet dezelfde is, noch ook behoorlijk geregeld is.

Op interessante wijze kwam dit uit, toen een onzer twee handboekjes onlangs Ds. Adriaanse onder de emiriti-predikanten rekende, en eveneens blijkt dit zoo dikwijls onze zendingsberichten het *Ds.* voor den naam van Ds. Adriaanse weglaten, en hem eenvoudig den *zendeling Adriaanse* of broeder Adriaanse noemen.

Hierin toch schuilt, gelijk men terstond inziet, zekere innerlijke onwaarheid.

Emiritus predikant is alleen hij, die, behoudens de eere van een Dienaar (salvo honore) *ontslagen is van den Dienst des Woords.*

Is nu Ds. Adriaanse ontslagen van den Dienst des Woords? Zeer stellig neen. De kerken zonden iemand naar Java, niet om zich buiten den Dienst des Woords te houden, maar juist om er zeer volijverig in te zijn.

Ds. Adriaanse is dus volstrekt geen emiritus-predikant, maar juist een *zeer actief* predikant, geroepen niet tot minderen, maar veeleer tot *meerderen* dienst dan hij te Zeist had.

En ook is het niet waar, dat hij ophield *predikant* te zijn, en nu *zendeling* werd.

Immers hij is juist als *predikant* uitgezonden. Het was er juist om te doen, om niet langer een soort voor de Zending opgeleide catechiseermeesters, maar eigenlijke *Dienaren des Woords* voor de Zending te kunnen gebruiken. Geheel in den geest van het schoone woord, waarop de heer Hovy onlangs wees, dat men bij de Zending nooit vragen moet: Is hij er niet te goed, maar: Is hij er *goed genoeg* voor?

Juist daarom had het alle ziel van wie de Zending mint, zoo verkwikt, dat in Ds. Adriaanse, niet een onbruikbaar prediker, die het hier niet vinden kon, en een uitweg zocht, maar een hier zeer geliefd en krachtig prediker opstond, die sprak: Zend mij, Heere! — en die door de kerken gezonden werd.

Doch is dit zoo, dan gaat het natuurlijk niet aan, hem nu als *Dominee-af* aan te dienen, te degradeeren, maar moet juist het feit, dat hij *Dienaar des Woords* is, ook in de wijze waarop men hem betitelt, telkens uitkomen.

Toch verstaan we uitnemend wel, hoe men tot het spreken van den *»zendeling* Adriaanse" kwam.

Dit zou men niet gedaan hebben, zoo hij alleen ware geweest. Maar dat was hij niet. Hij werkte met anderen saâm. Die anderen waren geen predikanten. En om die anderen nu niet te stooten, en geen onderscheid te maken, noemde men allen met eenzelfden naam, en noemde zoo ook Ds. Adriaanse eenvoudig *zendeling*.

Hier is alzoo een *misstand*. Een misstand die niet blijven kan. Die scherp moet ingedacht. En die moet weggenomen.

Op welk standpunt plaatst ge u?

Op het standpunt, dat ook onder de Heidenen en Mahomedanen het Woord alleen door Dienaren des Woords kan en mag bediend worden? Of wel op het standpunt, dat ge voor dit doel tweeërlei soort lieden gebruikt, ten eerste *Dienaren des Woords*, en ten tweede zekere *Behulpsels*, hetzij van hier gezonden, hetzij inlandsche?

Feitelijk neemt onze Zending thans het tweede standpunt in.

Ze gebruikt eenerzijds mannen, die door de kerken in den Dienst des Woords zijn gesteld, en anderzijds mannen, die dit niet zijn, en deels, na zekere aparte voorbereiding van hier werden uitgezonden, deels in Indië uit de inlanders werden genomen.

Blijft men nu op dit standpunt staan, dan moet dat verschil, dat onderscheid ook uitgewerkt worden. Dan moet beider dienst onderscheidenlijk omschreven, beider positie onderscheidenlijk afgebakend, beider wederzijdsche verhouding geordend worden.

Dit is nu niet geschied, en vandaar de misstand.

Beide soort mannen heeten predikers en bedienen de Sacramenten, en in hun dienst is geen verschil.

Verlaat ge daarentegen dit standpunt, als onhoudbaar, dan moet ge uitsluitend Dienaren des Woords voor de Zending kiezen, althans voor zoover het de prediking en de bediening der Sacramenten betreft, en is al wat ge verder doen kunt, op de wijze waarop dit ook hier te lande geschiedt, hun helpers toevoegen, maar die dan *niet* in den dienst des Woords staan, en *niet* de Sacramenten bedienen, maar gelijk onze godsdienstonderwijzers, onder hun leiding catechiseeren of oefenen.

In deze onderstelling zou men dan alle overige zendelingen die bij ons in dienst zijn, voor ditmaal in het ambt van Dienaar des Woords moeten zetten, en voortaan niet meer aan zulke broederen het recht van Sacramentsbediening verleenen, tenzij ze door de classis onderzocht en toegelaten waren.

Dat men thans zou moeten beginnen met ook hen tot Dienaren des Woords te maken, is omreden ze thans het recht van Sacramentsbediening reeds bezitten, en hun dit te ontnemen in zou sluiten, dat hun vroegere doop geen doop geweest was.

Zoo zou er eenheid en orde komen en zou men ook voor de toekomst weten waaraan zich te houden.

De vraag nu op welke van deze beide standpunten men zich plaatsen zal, moet o. i. naar de beginselen van ons Gereformeerd kerkrecht worden beslist.

Niet, dit merke men wel op, alsof we achten zouden, dat de Dordsche Kerkenordening op alle toestanden in Java paste.

Dit te wanen, ware ongerijmd.

Maar voorzoover in onze Kerkenordening de principieele quaestie van het ambt naar den Woorde Gods beslecht is, mogen wij van onzen kant, als Gereformeerde kerken niet in strijd hiermede handelen.

Staat nu vast, dat de Dienst des Woords en der Sacramenten alleen door Dienaren des Woords ambtelijk kan verricht worden, dan volgt hieruit, dat wij, als kerken, ook niemand met dit dubbele mandaat kunnen of mogen uitzenden, dan die in onze kerken als Dienaar des Woords geldt.

Naast deze ambtelijke personen *buiten-ambtelijke* personen met gelijk mandaat uit te zenden, is het ambt waardeloos maken, of wel een *nieuw* ambt naast het bestaande, voor denzelfden dienst, scheppen.

Belijden we nu eenparig, dat het instellen van ambten niet ons, maar onzen Koning toekomt, dan volgt hieruit vanzelf, dat de schepping van een *nieuw* ambt buiten onze bevoegdheid ligt.

En zoo komen we vanzelf tot de conclusie, dat we voor den Dienst des Woords en der Sacramenten niet tweeërlei personen zenden kunnen, maar slechts één soort zenden mogen, en dat die ééne soort moet zijn: *in het ambt gezette* Dienaren des Woords.

Op dit standpunt nu, en we zien niet in, hoe men in Gereformeerde kerken een ander standpunt zou *kunnen* verdedigen, blijft ons derhalve niet anders te doen over, dan aan de zendelingen die nu reeds verscheidene jaren het Woord en het Sacrament bediend hebben, den rang en het ambt van Dienaren des Woords te verleenen, en voortaan niemand meer met dit mandaat uit te zenden, dan die in onze kerken tot den Dienst des Woords is toegelaten.

Hetgeende broederen mogen hebben vervallen maar deze staan dan *niet* in het ambt, en kunnen noch het Woord noch het Sacrament bedienen.

Ze zijn dan voor de school, voor het bezoeken in de kampongs, voor de catechisatie, voor een oefening enz., maar *niet* voor het ambt als zoodanig.

Doopquaestie.

In tal van kerken geldt nog altoos de practijk, dat men de jonge kinderkens van hen die »geen kerkelijke belijdenis deden," nochtans doopt, op grond van het feit, dat de *grootouders* tot de kerkelijk »geloovigen" behoorden.

Ten onrechte echter is dit van oude tijden af zóó verklaard, dat ook een grootvader, met overspringing van zijn eigen kind, zijn kleinkind als »zaad der kerk" presenteeren kan.

Dat de verkiezing vaak een geslacht overspringt, is uit de Schrift duidelijk; maar hier bedoelt men, dat de *grootvader* en de *kerkeraad* dit zoo mogen vaststellen; iets wat heel iets anders is.

Deze stelregel is dan ook geheel onhoudbaar.

Gaat men op den grootvader terug, wat reden zou er dan zijn, om niet ook op den overgrootvader terug te gaan?

En bovendien, onze kerken spreken nooit van den doop van de »kleinkinderen" der geloovigen, maar alleen van de »*kinderen* der geloovigen."

De juiste verklaring is dan ook een geheel andere.

Ze is deze.

Indien A als geloovige bij den kerkeraad te boek staat, moet zijn kind B gedoopt worden, als zijnde ook zelf een »lidmaat van Christus en een erfgenaam des Koninkrijks". Groeit nu B op dan wordt ook B geacht een »geloovige" te zijn, omdat hij het kind van een geloovige is. En krijgt nu B zelf een kind C, dan beschouwt de kerk ook dit kind C als het kind van een geloovige, *omdat B als zoodanig beschouwd wordt.*

Zoodra B nu zelf voor zijn geloof uitkomt en tot het heilig Avondmaal wordt toegelaten, vervalt elk beroep op A,—B staat dan in de kerk als geloovige uit eigen hoofde. En krijgt hij een kind, dan wordt C gedoopt als *zijn* kind, omdat *hij zelf* als geloovige erkend is.

Maar is dit niet zoo; is B nog niet zelf voor zijn geloof uitgekomen, en zelf nog niet tot het heilig Avondmaal toegelaten, dan rust zijn erkenning als ondersteld geloovige nog geheel en uitsluitend op het feit dat hij uit den geloovigen A geboren is.

Krijgt B nu een kind C, dan is de redeneering *dus* deze: Het kind C is geboren uit B. Dat B een geloovige is, weten we niet uit hem, maar onderstellen we op grond dat zijn vader A een geloovige was. We doopen alzoo C, er in ziende het kind van een geloovige B, maar dat B een geloovige zal zijn, rust uitsluitend op het feit, dat hij zelf het kind van den geloovigen A was.

Dan treedt dus A, d. i. de grootvader, op, niet wijl het zijn kleinkind geldt, maar omdat het een kind is geboren uit zijn zoon, en die zoon voor een geloovige geldt, overmits hij zijn kind is

Het komt dan in de uitkomst wel op hetzelfde neer, maar het gaat uit van een geheel andere beschouwing, en leidt daardoor tot een geheel andere practijk.

Immers de kerkeraad heeft B voorloopig erkend, als zijnde »een lidmaat van Christus", en B is als zoodanig gedoopt.

Blijkt nu bij het opgroeien, dat dit ook zoo uitkomt, dan doet B zelf belijdenis, en wordt zelf ten heilig Avondmaal toegelaten, en dus ook tot den Doop van zijn kind, want beide Sacramenten zijn één.

Krijgt hij nu *daarna* een kind, dan vervalt alle moeielijkheid, en ontvangt zijn kind den Doop, als het »kind van een erkend geloovige."

Maar het kan ook gebeuren dat B een kind krijgt, eer hij nog zoover is.

In dat geval nu heeft de kerkeraad te beoordeelen, of hij B nog altoos op dezelfde onderstelling, als bij zijn doop gold, voor een nog wel niet belijdend, maar toch schuilend geloovige houdt.

Is dit zoo, dan is ook zijn kind »het kind van een geloovige", en mag en moet het gedoopt. Overmits echter B nog niet beleed, kan hij niet zelf optreden, maar treedt de grootvader op voor hem.

Is het daarentegen dat de kerkeraad oordeelt, dat B genoegzaam tot jaren gekomen is, om zijn innerlijke gesteldheid te openbaren, en ontwaart hij, dat B, hoewel als een »geloovige" gedoopt, van achteren blijkt geen geloovige te zijn, dan natuurlijk is ook zijn kind geen kind van een geloovige, en komt ook dat kind de doop *niet* toe, ook al was zijn grootvader nog zoo geloovig.

De lijn is dan afgebroken. Misschien niet van de verkiezing, maar wel in het uitwendig kenteeken, dat de kerk alleen te beoordeelen heeft.

Dan echter moet de kerkeraad dit ook vooruit waar maken. D. w. z. dan moet hij B niet stil laten voor wat hij is, totdat hij een kind krijgt, en dan den doop weigeren.

Dit zou geen zin hebben.

Laat hij toch B stil voor wat hij is, dan geldt hij nog altijd voor een schuilend geloovige, en wordt evenals in zijn doop beschouwd als een »lidmaat van Christus" en een »erfgenaam des Koninkrijks," en zoolang hij als zoodanig te boek staat, moet ook zijn kind gedoopt.

Neen, dan moet de kerkeraad, geheel afgescheiden van de vraag of hij een kind kreeg of niet, en geheel afgescheiden van den Doop voor dat kind, de kerkelijke positie van B regelen, en bij kerkeraadsbesluit verklaren, dat hij niet langer als tot de kerk behoorende beschouwd wordt.

Is dat geschied, dan natuurlijk is zijn